

Andersson Elffers Felix

Business case Wijk GGD
**Dordrecht,
Gorinchem, Sliedrecht**

21-9-2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding [p. 3](#)
2. Werkwijze Wijk GGD [p. 6](#)
3. Effecten [p. 9](#)
4. Conclusie en reflecties [p. 21](#)
5. Bijlagen [p. 26](#)

Inleiding

Aanleiding en vraagstelling

In heel Nederland is er een groei van overlastmeldingen van mensen met verward gedrag zichtbaar. Het verwarde gedrag komt vaak voort uit een combinatie van sociale/psychische/verslavings-/somatische-/LVB-problematiek en uit zich met regelmaat op een manier die overlast veroorzaakt op straat of in de buurt. Er zijn bij personen met verward gedrag vaak veel instanties betrokken, zoals de politie, sociale wijkteams en GGZ-instellingen. Deze problematiek vraagt dan ook om een goede samenwerking tussen veiligheid en zorg en het zo snel mogelijk organiseren van passende opvang, zorg en ondersteuning, voor de betreffende personen zelf en waar nodig voor hun omgeving.

In de afgelopen jaren zijn de gemeenten Dordrecht, Sliedrecht (beide gestart in de loop van 2019) **en Gorinchem** (gestart in de loop van 2017) **gestart met een Wijk GGD in hun gemeenten.** Het doel was om de Wijk GGD in te zetten als een schakel tussen het sociale en veiligheidsdomein die de preventieve aanpak voor mensen met verward of overspannen gedrag kan versterken. Het bood aanvulling op het huidige lokale zorglandschap en beoogde passende, tijdige en betaalbare zorg en ondersteuning voor inwoners met verward gedrag te organiseren.

Doelen van het onderzoek

- **Inzicht krijgen in de financiële en kwalitatieve effecten van de Wijk GGD:** dit draagt bij aan het effectief (blijven) inzetten van de Wijk GGD in alle drie de gemeenten.
- **Inzichtelijk maken waar de opbrengsten van de Wijk GGD landen:** duurzame financieringsafspraken zijn van belang om de activiteiten van de Wijk GGD te kunnen voortzetten. Inzicht in waar de baten vallen kan een belangrijke basis vormen onder het gesprek met alle partijen over de kosten van de Wijk GGD.

In deze rapportage worden de uitkomsten van het onderzoek uiteengezet. In hoofdstuk 2 beschrijven we de werkwijze van de Wijk GGD op hoofdlijnen en geven we de *mogelijke* effecten van de Wijk GGD weer. In hoofdstuk 3 gaan we nader in op deze effecten en in hoeverre deze zich manifesteren. Waar mogelijk presenteren we de (financiële) impact van de effecten. In hoofdstuk 4 vatten we de belangrijkste resultaten samen waarna we in hoofdstuk 5 enkele aanbevelingen doen aan de drie gemeenten over hoe zij het gesprek over de financiële borging van de Wijk GGD kunnen voeren.

Aanpak

1. Opstarten

Bij de start van het onderzoek is een begeleidingsgroep samengesteld, met een afvaardiging van alle drie de gemeenten. Met deze begeleidingsgroep hebben we gedurende het proces afgestemd over zaken zoals de te interviewen personen en de stand van zaken in het project.

2. Het breed ophalen van effecten

In deze stap stond het achterhalen van de (belangrijkste) effecten centraal. We gingen met alle betrokken partijen om tafel om op kwalitatieve wijze voor iedere gemeente effecten van de Wijk GGD in beeld te brengen.

3. Analyse en kwantificeren van de effecten

Een deel van de opgehaalde effecten was kwantificeerbaar. In stap 3 voerden we gesprekken gericht op het aanvullen van benodigde gegevens en gingen we aan de slag met het kwantificeren van deze effecten.

4. Rapporteren en adviseren

In fase 4 maakten we een synthese op basis van alle bevindingen en berekeningen. Dit bespraken we met de begeleidingsgroep, hebben we getoetst bij de betrokken partijen en waar nodig aangepast of aangevuld. De bevindingen worden in deze rapportage gepresenteerd.

Werkwijze Wijk GGD

Beschrijving werkwijze

De Wijk GGD'er probeert een persoon met verward gedrag snel toe te leiden naar passende zorg. Zo kan verdere escalatie van de problematiek worden voorkomen, en hoeft iemand – bijvoorbeeld – niet in de cel te belanden.

Om dit te realiseren wordt domeinoverstijgend gewerkt. De Wijk GGD'er combineert medische en psychische kennis, bevindt zich op het snijvlak tussen zorg en veiligheid en zit goed geïntegreerd in het lokale netwerk. Hierdoor is de Wijk GGD'er op de hoogte van de verschillende mogelijkheden voor zorg en/of begeleiding voor de persoon in kwestie.

Ook heeft de Wijk GGD'er een vrije aanpak. Het helpen van de doelgroep vraagt volgens betrokkenen veelal om een creatieve werkwijze; dé persoon met verward gedrag bestaat niet. Een vrije aanpak maakt het volgens Wijk GGD'ers mogelijk om soms onconventionele oplossingen te bieden voor een groep die niet altijd met de bestaande oplossingen binnen het systeem uit de voeten kan. Dit vraagt om voldoende deskundigheid van psychische problematiek, en de juiste vaardigheden om met de doelgroep in gesprek te gaan.

Er is dus geen protocol of gedetailleerde werkwijze die beschrijft hoe de Wijk GGD'ers hun werk (moeten) uitvoeren. Desalniettemin is een aantal stappen te onderscheiden die vrijwel altijd worden doorlopen:

1. Een melding van overlast door verward gedrag komt binnen bij Meldpunt Zorg en Overlast. Meestal komt deze melding vanuit de politie.
2. Wijk GGD'ers gaan op pad en maken contact met de betrokkene.
3. Ze duiden de (eventuele) problematiek van de betrokkene en bepalen welke hulp het meest passend is.
4. Wijk GGD'ers leiden vervolgens de betrokkene naar passende zorg of begeleiding.

Beschrijving werkwijze

Verschillen in werkwijzen

Hoewel de Wijk GGD in de drie gemeenten dezelfde kern heeft en dezelfde doelen nastreeft, zijn er verschillen in de manier waarop de Wijk GGD is vormgegeven. Naast inhoudelijke verschillen zijn er tussen de gemeenten ook verschillen in capaciteit. Voor een overzicht van de investeringen van elke gemeente, zie bijlage 3. Hier lichten we twee inhoudelijke verschillen uit die relevant zijn voor het onderzoek:

- 1. De samenwerking tussen politie en Wijk GGD'er verschilt per gemeente.** In grote lijnen geldt dat in Dordrecht en Sliedrecht Wijk GGD'ers en politie intensiever samenwerken, wat zich o.a. uit in de snellere overdracht van casuïstiek aan Wijk GGD'ers of het inschakelen van de Wijk GGD in plaats van zelf (als politie) langsgaan. In Gorinchem is ook goed contact tussen politie en Wijk GGD, maar vindt een dergelijke overdracht zoals in Dordrecht en Sliedrecht niet plaats.
- 2. Ook de samenwerking tussen de sociale wijkteams en de Wijk GGD'er verschilt per gemeente.** In Dordrecht en Gorinchem worden casussen vanuit de Wijk GGD'er in sommige gevallen naar het Sociaal Wijkteam doorverwezen en worden Wijk GGD'ers soms ingeschakeld om specifieke vragen – veelal gerelateerd aan psychiatrische problematiek – te beantwoorden. In Sliedrecht gebeurt dit ook, maar is de onderlinge samenwerking nog intensiever. Wijk GGD'ers worden daar vaak ingeschakeld om mee te werken aan een casus als men denkt dat hun expertise van waarde is, en casuïstiek wordt als gevolg daarvan soms samen opgepakt.

Effecten

/Andersson Elffers Felix

Onderzochte effecten

In dit hoofdstuk worden de effecten voor de verschillende stakeholders uiteengezet. De effecten worden per stakeholder gepresenteerd; daarbij komen zowel kwantitatieve als kwalitatieve effecten aan bod. We gaan alle effecten langs die in de effectenboom staan benoemd, en die tijdens de gesprekken en effectenarena's naar voren zijn gekomen.

Niet alle effecten zijn kwantitatief geanalyseerd. Voor bepaalde effecten was dit bij voorbaat duidelijk; effecten als een hogere kwaliteit van leven voor de betrokkene laten zich nu eenmaal lastig kwantificeren. Voor andere effecten is gebleken dat, hoewel zij theoretisch kwantificeerbaar zijn, het binnen de scope van dit onderzoek niet haalbaar was om tot een gedegen inschatting van de financiële baten te komen. Dit kan komen doordat het voor betrokken partijen lastig was om inschattingen te maken of doordat de benodigde gegevensuitwisseling voor de berekening zeer complex zou zijn geweest i.v.m. privacywetgeving. Ook is voorgekomen dat de benodigde gegevens om een effect nader te onderzoeken niet beschikbaar waren ten tijde van het onderzoek. Per effect wordt, indien van toepassing, toegelicht wat de eventuele reden is dat de financiële baten niet in kaart zijn gebracht.

De gepresenteerde berekeningen zijn combinaties van inschattingen die zijn gemaakt tijdens de gesprekken en effectenarena's enerzijds, en gegevens van de Wijk GGD/GGD Zuid-Holland Zuid anderzijds. De gegevens van 2020 zijn in grote lijnen vollediger dan die van 2021*; we kiezen er daarom voor om met name van de cijfers van 2020 gebruik te maken. Voor de gemeente Dordrecht geldt dat de cijfers van 2020 t/m oktober beschikbaar zijn i.v.m. de looptijd van de pilot. Na oktober heeft men een ander registratiesysteem gebruikt, waarin ook (deels) andere gegevens zijn geregistreerd. Voor de analyses zijn deze cijfers geëxtrapoleerd.

Het is tot slot goed om te vermelden dat de gemeente Dordrecht in 2021 het Wijk GGD initiatief verder heeft opgeschaald. Dit betekent dat de hier beschreven effecten in 2021 en daarna voor Dordrecht waarschijnlijk groter zijn en worden. In 2021 is al te zien dat het totaal aantal meldingen voor de Wijk GGD in deze gemeente aanzienlijk hoger is dan in 2020.

Onderzochte effecten

Tijdens de interviews en effectenarena's zijn de verschillende effecten en achterliggende mechanismen van de Wijk GGD besproken. Hierdoor kunnen we de belangrijkste effecten en activiteiten – inclusief voorwaarden om tot deze effecten te komen – inzichtelijk maken. Deze staan op de volgende pagina in een effectenboom weergegeven.

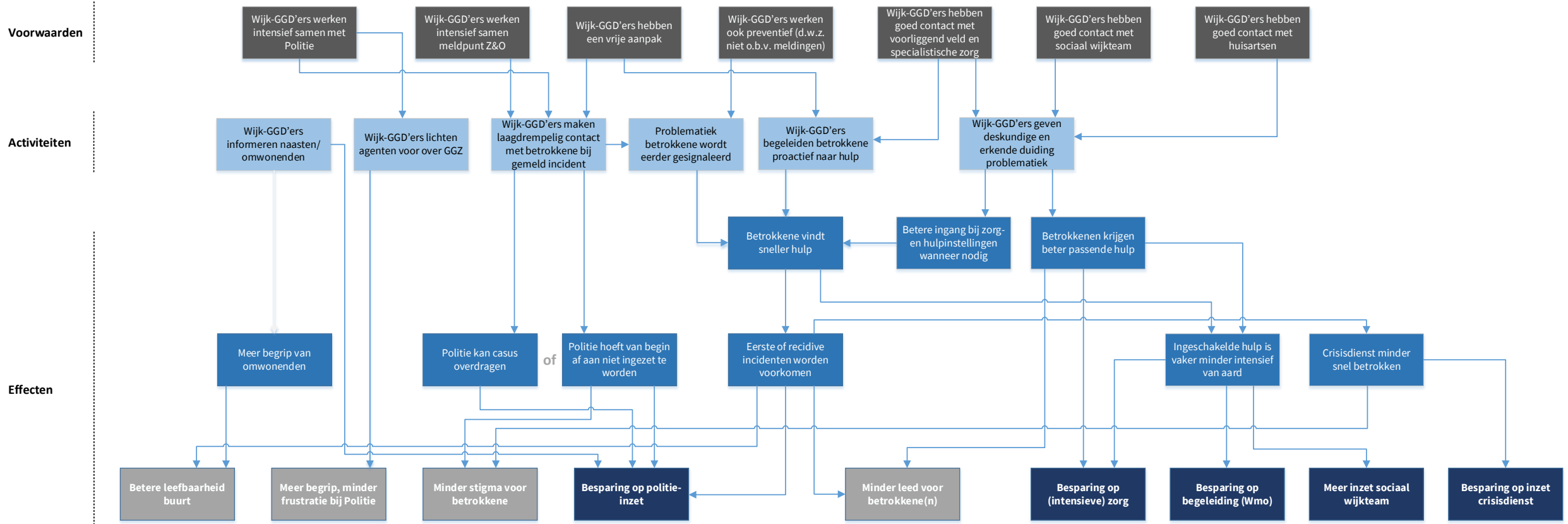
Belangrijk is dat het hierbij gaat om *mogelijke* effecten; gesprekspartners zijn gevraagd naar de effecten die de Wijk GGD in hun beleving zou kunnen hebben. In hoofdstuk 3 bekijken we in hoeverre deze effecten zich ook daadwerkelijk materialiseren.

In de gesprekken is ruimte geboden om zowel makkelijk als moeilijk kwantificeerbare effecten te bespreken, met als doel om zo breed mogelijk de effecten van de Wijk GGD in kaart te brengen. In het schema op de volgende pagina zijn de kwantificeerbare effecten **blauw** weergegeven, en de kwalitatieve effecten **grijs**.

Verder in het hoofdstuk wordt per effect kort toegelicht wat het achterliggende mechanisme is, en wat het effect precies inhoudt.

Onderzochte effecten

Effecten voor betrokkene en de buurt

Minder leed voor betrokkene

Doordat Wijk GGD'ers veel kennis hebben van het beschikbare aanbod in de regio en in staat zijn problematiek goed te duiden, kunnen zij de betrokkene doorverwijzen naar passende zorg; zorg die aansluit op wat de betrokkene nodig heeft. Verschillende stakeholders onderstrepen de kwaliteit van de Wijk GGD in hun duiding en het effect dat dit heeft op de zorg die de betrokkene ontvangt. Ook kan een Wijk GGD'er soms een betrokkene met zorgmijdend gedrag overtuigen om hulp te accepteren. Een zeer aannemelijk gevolg hiervan is dat de kwaliteit van leven van de betrokkene verbetert.

Ook een vroege signalering kan hieraan bijdragen: hiermee kan verdere escalatie – en daarmee leed voor de betrokkene – worden voorkomen. Rondom dit effect bestaat echter meer onzekerheid. Wijk GGD'ers komen hier in de huidige situatie nog maar beperkt aan toe; ze hebben hun handen vol aan casuïstiek met relatief vergevorderde problematiek. De coronapandemie heeft ook een rol gespeeld: deze maakte vroegsignalering aanzienlijk lastiger. Er bestaat een kans dat dit effect in de toekomst wel gerealiseerd wordt, als de pandemie niet langer een obstakel vormt en Wijk GGD'ers meer ruimte hebben om preventief te werk te gaan.

Minder stigma voor de betrokkene

E33-meldingen kunnen leiden tot aanwezigheid van de politie, of in sommige gevallen tot aanwezigheid van de crisisdienst. Dit leidt tot stigma voor de betrokkene; dergelijke aanwezigheid trekt immers veel aandacht. Wijk GGD'ers trekken daarentegen aanzienlijk minder aandacht, en kunnen zo stigma voorkomen (als zij bijvoorbeeld in plaats van politieagenten ter plaatse komen). Dit effect lijkt aannemelijk, hoewel in dit onderzoek niet is bevestigd dat het daadwerkelijk plaatsvindt; er is voor deze business case niet met betrokkenen gesproken.

Betere leefbaarheid van de buurt

De Wijk GGD'ers kunnen bijdragen aan een beter leefbare buurt, allereerst door het voorkomen van incidenten t.g.v. verward gedrag.* Daarnaast kunnen Wijk GGD'ers in gesprek gaan met omwonenden en iemands situatie toelichten, wat het begrip in de buurt vergroot. Hoewel structurele verbeteringen in de leefbaarheid lastig te bepalen zijn, geven de ervaringen van de Wijk GGD'ers aanleiding om te denken dat dergelijke verbeteringen inderdaad, zij op het kleine schaal, plaatsvinden.

Effecten politie

Algemene indruk

In alle drie de gemeenten is de politie zeer positief over de Wijk GGD. Men geeft aan korte lijnen te hebben met de Wijk GGD'ers, waardoor agenten hen makkelijk kunnen benaderen voor vragen of andere hulp. Hierdoor zijn ook de lijnen met GGZ-instellingen korter geworden; er wordt makkelijker met hen over casussen gesproken. Hoewel de manier van samenwerken verschilt per gemeente*, is men in alle gemeenten positief over de samenwerking tussen politie en Wijk GGD. Met name de laagdrempeligheid van het contact kan op veel waardering rekenen. Op deze manier ontstaat een meer collectieve aanpak voor de doelgroep, waarbij meerdere partijen betrokken zijn.

Minder frustratie bij politie

Agenten ervaren dankzij de Wijk GGD meer duidelijkheid over wat de (on-)mogelijkheden binnen de zorg zijn. Dit is omdat Wijk GGD'ers goed op de hoogte zijn van de werkwijzen binnen de GGZ. Agenten worden daardoor niet langer 'van het kastje naar de muur gestuurd' door verschillende zorg- en begeleidingsinstanties. Ook de terugkoppeling die Wijk GGD'ers vaak geven wanneer zij een casus in behandeling hebben genomen wordt als zeer prettig ervaren.

Effecten politie

Tijdsbesparing door overdragen casus aan Wijk GGD

Wanneer naar aanleiding van een E33-melding een persoon in beeld komt, kan de Wijk GGD de politie ontlasten door de problematiek van de betrokkene te duiden en te bepalen waar deze de best passende zorg kan ontvangen, of – wanneer iemand al in zorg is – te bepalen wat de persoon op dat moment nodig heeft. De politie hoeft zich dan niet langer over het vervolg te ontfermen, wat hen tijd bespaart. Dit effect is enkel naar voren gekomen in de gemeente Sliedrecht. De politie in de gemeenten Dordrecht en Gorinchem heeft aangegeven dat de aanwezigheid van de wijk GGD de omgang met E33-meldingen en het vervolg daarvan niet beïnvloedt. In deze gemeenten was en is het gebruikelijk om het meldpunt Zorg en Overlast te informeren, maar verder zelf geen actie te ondernemen voor het vervolgtraject van de persoon in kwestie. In Sliedrecht gebeurde dit wel.

Het effect treedt voornamelijk op bij personen die nog niet bij de politie bekend zijn; daar is immers nog vaak onduidelijk wat iemand nodig heeft. Van 2020 is bekend welke meldingen zijn gedaan over personen die al bekend zijn bij de politie en welke niet.

Voor de tijdsbesparing per overgedragen persoon maken we gebruik van inschattingen van de politie; zo'n 2 uur per persoon, uitgaande van een dubbel bemande eenheid. We gaan daarbij uit van kosten van € 50,- per uur per agent op basis van eerder onderzoek*. Dit is besproken met de politie. In tabel 2 staat het overzicht van dit effect (per jaar) weergegeven.

	Dordrecht	Sliedrecht	Gorinchem
Aantal personen overgedragen	-	30	-
Totale tijdsbesparing	-	60 uur	-
Totale geldbesparing	-	€6.000	-

Tabel 2: Jaarlijkse besparing politie door overdracht van casussen

Effecten politie

Tijdsbesparing door niet ter plaatse te hoeven komen

Als bij de politie een melding binnenkomt van een persoon waarvan agenten weten dat deze bekend is bij de Wijk GGD, kan het voorkomen dat de politie niet ter plaatse gaat maar slechts de Wijk GGD'ers op de hoogte stelt van de melding. Ook bij terugbelverzoeken, waarbij de persoon met verward gedrag zelf de politie belt, kan het voorkomen dat de politie niet zelf op de melding afgaat maar (wel) de Wijk GGD informeert. Dit geldt voor een deel van de meldingen in Dordrecht en Sliedrecht; naar schatting respectievelijk 15% en 10%. In Gorinchem treedt een dergelijk effect niet op: daar wordt ook op terugbelverzoeken afgegaan en wordt de Wijk GGD niet als alternatief op een melding afgestuurd. De politie aldaar heeft aangegeven dat dit tevens te maken heeft met de beschikbaarheid van de Wijk GGD; deze is vaak niet beschikbaar om op een melding af te gaan.

Een deel van deze meldingen was zonder de Wijk GGD opgepakt door een dubbel bemande eenheid, een ander deel door een (enkele) wijkagent. Om in te schatten wat de verhouding hiertussen is, hebben we gekeken naar de meldingen bij Meldpunt Zorg & Overlast dat via de Politie zijn

binnengekomen, en vervolgens naar het aandeel van deze meldingen waarbij het ging om een persoon die al bekend was bij de politie. Bij bekende personen gaat immers vaker een wijkagent op de melding af. Dit leidt tot de inschatting dat ca. 1/3^e van de meldingen door een wijkagent wordt opgepakt, en 2/3^e door een dubbel bemande eenheid. Naar schatting kost de behandeling van een E33-melding zo'n 0,5 – 1 uur per agent. Bij elkaar levert dit de volgende effecten (per jaar) op:

	Dordrecht	Sliedrecht	Gorinchem
Aantal meldingen niet ter plaatse	173	20	-
Totale tijdsbesparing	144 – 288 uur	17 – 33 uur	-
Totale geldbesparing	€7.200 – €14.400	€800 – €1.700	-

Tabel 3: Jaarlijkse besparing door niet ter plaatse hoeven komen bij E33-meldingen

Effecten politie

Tijdsbesparing door preventie door Wijk GGD

De Wijk GGD'ers kunnen escalatie van problematiek voorkomen door er relatief vroeg bij te zijn. Ook kunnen zij hulp bieden aan mensen die terughoudend zijn in het starten van zorg- of begeleidingstrajecten; dit kan helpen om incidenten en daarmee E33-meldingen te voorkomen.

Om tot een schatting te komen van de preventieve werking van de wijk GGD hebben we een statistische analyse uitgevoerd aan de hand van 13 gemeenten waarin minimaal sinds januari 2019 een Wijk GGD aanpak gehanteerd wordt. We hebben het aantal E33-meldingen (per 100.000 inwoners) in deze gemeenten vergeleken met die in 36 gemeenten zonder Wijk GGD aanpak*, gebruikmakend van maandelijkse data van het CBS van 2012 tot en met 2020.

Gebruikmakend van een statistische methode** zijn de resultaten van de analyse bestendig gemaakt tegen invloeden van landelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld de coronacrisis) en statische verschillen tussen gemeenten (bijvoorbeeld de aanwezigheid van zorginstellingen).

Uit de resultaten van de analyse kan *niet* geconcludeerd worden dat de implementatie van een Wijk GGD aanpak een effect heeft op het aantal E33 meldingen: verschillen tussen observaties op basis van de 'factor' Wijk GGD zijn niet statistisch significant.

Dit betekent *niet* dat er geen effect is van de Wijk GGD; het betekent slechts dat een effect met deze analyse niet kan worden aangetoond. Hierbij is ook het vermelden waard dat het Landelijke Meldpunt Zorgwekkend Gedrag (pas) in oktober 2020 is gelanceerd; de effecten hiervan kunnen dus nog niet worden meegenomen in deze analyse. Wijk GGD'ers hebben daarnaast aangegeven dat ze nog weinig tijd hebben om preventief te werken.

Wat verder opvalt in de cijfers is dat er veel variatie is. Sommige gemeenten hebben veel hogere aantallen meldingen (per 100.000 inwoners) dan andere gemeenten. Ook binnen dezelfde gemeente (al dan niet met Wijk GGD) kan het aantal meldingen flink fluctueren over de tijd. Deze grote variatie kan een rol spelen in het feit dat met de in dit onderzoek gebruikte methode geen statistisch significant effect van de Wijk GGD op het aantal E33-meldingen wordt geconstateerd.

Effecten GGZ

Algemene indruk

Vanuit de GGZ-instellingen is er veel vertrouwen in de Wijk GGD'ers; men gaat uit van hun expertise en ervaring. Omgekeerd kennen de Wijk GGD'ers de GGZ-instellingen goed – zij zijn immers gedetacheerd vanuit deze instellingen. Om deze reden verloopt de samenwerking tussen Wijk GGD en GGZ-instellingen goed.

Besparing op (intensieve) zorg

De Wijk GGD kan bijdragen aan een besparing op intensieve zorg. Volgens gesprekspartners kan dit hoofdzakelijk op twee manieren gebeuren. Enerzijds kan de Wijk GGD iemand sneller in beeld krijgen en doorverwijzen naar zorg op een moment dat relatief lichte hulp voldoende is. Als de Wijk GGD'er er niet was geweest, zo is het idee, was de problematiek verder geëscaleerd en was op een later moment relatief zware zorg noodzakelijk.

Anderzijds speelt ook de focus van Wijk GGD'ers op laagdrempelige hulp een rol. Vanuit verschillende betrokken organisaties wordt bevestigd dat Wijk GGD'ers waar mogelijk een eenvoudige, lichte oplossing zoeken. Dit betekent ook dat zij in de doorverwijzing hier aandacht aan besteden, wat kan leiden tot lichtere zorg.

Het is niet eenvoudig te bepalen of deze effecten zich voordoen. Voor de betrokken zorgorganisaties is het lastig om hierover inschattingen te maken; het aandeel van de totale zorg dat via de Wijk GGD is doorverwezen is immers *relatief* klein. Zij herkennen het effect daardoor niet meteen. Ook is het moeilijk voor hen moeilijk om te bepalen wat de verandering is t.o.v. de situatie zonder de Wijk GGD. Welke zorg iemand had ontvangen of hoe iemands problematiek zich had ontwikkeld is lastig te zeggen.

Voor dit onderzoek is bekeken in hoeverre het mogelijk is om op basis van verschillende gegevens een berekening uit te voeren om dit effect nader te onderzoeken. Dit bleek binnen de scope van het onderzoek niet haalbaar te zijn, o.a. in verband met privacywetgeving en de gevoeligheid van de benodigde gegevens. Ook zou een effect door de lengte van de aangeboden trajecten pas op langere termijn zichtbaar zijn.

Het blijft vooralsnog dus onduidelijk wat de effecten van de Wijk GGD zijn op de zwaarte van de aangeboden zorg.

Effecten GGZ

Besparing door passender zorg

Een ander mogelijk effect van de Wijk GGD op de GGZ is dat betrokkenen trajecten krijgen aangeboden die beter aansluiten op hun behoeften. Dit komt voort uit de kwaliteit van de duiding door de Wijk GGD'ers. Goede duiding helpt immers om te bepalen welke zorg iemand nodig heeft. Dit kan voorkomen dat betrokkenen in (onnodig) zware of lange trajecten belanden, of dat zij meerdere trajecten achter elkaar volgen. Trajecten kunnen, in andere woorden, 'in één keer raak' zijn.

Uit de gevoerde gesprekken wordt duidelijk dat de Wijk GGD goede duiding kan meegeven en dat deze duiding GGZ-instellingen helpt om (snel) te bepalen welk traject het meest passend is. In hoeverre dit leidt tot een besparing is vooralsnog onduidelijk. Hiervoor geldt eenzelfde verklaring als eerder werd gegeven voor het bepalen van een besparing op intensieve zorg: inschattingen zijn lastig te maken, omdat onzeker is wat er was gebeurd als de Wijk GGD er niet was geweest. Een berekening op basis van gegevens is om dezelfde redenen als eerder beschreven niet mogelijk. Over het bestaan van dit effect is op dit moment dus geen conclusie te trekken.

Besparing op inzet crisisdienst

Er zijn meerdere mogelijke manieren waarop de inzet van Wijk GGD'ers kan leiden tot een besparing op de inzet van de crisisdienst. Allereerst doordat wordt voorkomen dat problematiek escaleert tot het punt waarbij de crisisdienst noodzakelijk is. Ook kan het zo zijn dat de politie in plaats van de crisisdienst de Wijk GGD inschakelt.

Over de aannemelijkheid van deze mechanismen bestaat wel enige onzekerheid. Dit heeft onder andere te maken met twijfel over de preventieve werking van de Wijk GGD; hier komen de Wijk GGD'ers, zoals eerder ook is aangegeven, nog maar beperkt aan toe.

Voor dit onderzoek waren de gegevens over de inzet van de crisisdienst niet beschikbaar; in hoeverre er een daling is geweest in de inzet is dus onduidelijk.

Effecten sociale wijkteams

Algemene indruk

Hoewel de samenwerking tussen de sociaal wijkteams verschilt per gemeente, geldt in alle gemeenten dat er vanuit de wijkteams graag gebruik gemaakt van de inhoudelijke expertise van de Wijk GGD'ers. Deze 'vraagbaakfunctie' van de Wijk GGD levert de wijkteams veel op: het biedt houvast bij casussen waarvan men bij de wijkteams niet gelijk weet hoe ze ermee moeten omgaan.

Besparing op begeleiding

Zoals eerder is beschreven, werkt de Wijk GGD in Sliedrecht op casusniveau veel samen. Het sociaal wijkteam heeft aangegeven dat deze samenwerking kan leiden tot een besparing in de begeleiding, omdat de Wijk GGD'ers het sociaal wijkteam wijzen op de mogelijkheden om met relatief lichte begeleiding iemand te helpen in plaats van relatief intensieve begeleiding.

In Sliedrecht is de Wijk GGD nauw betrokken geweest bij zo'n 25-30 casussen sinds oktober 2019. Voor elke casus kan dit ca. 6 uur per maand schelen. De samenwerking met de Wijk GGD'ers bespaart het sociaal wijkteam daarmee naar schatting zo'n 85 à 100 uur per jaar. De kosten per uur zijn naar schatting tussen de €60,- en €75,-* ; de geschatte besparing is daarmee tussen de €5.100 en €7.700,- per jaar.

**Op basis van kosten van professionals in lokale teams met of zonder SKJ-registratie, zie 'Stelsel in groei' (2020).*

Meer inzet sociaal wijkteam

Wijk GGD'ers zijn van waarde onder andere omdat zij mensen die zorg nodig hebben signaleren en actief toeleiden naar zorg en andere hulp. Dit kan echter ook leiden tot meer werk voor bijvoorbeeld het sociaal wijkteam.

Vanuit de sociaal wijkteams was beperkte herkenning van dit effect: de instroom vanuit de Wijk GGD is slechts een zeer klein deel van de totale caseload van de wijkteams. In 2020 zijn in Dordrecht 21 casussen naar het sociaal wijkteam doorverwezen, in Sliedrecht 5. In Gorinchem is dit niet bekend. Bovendien zijn deze aantallen in 2021 verder gedaald: van januari t/m juni 2021 zijn de wijkteams in alle drie de gemeenten bij slechts 4 casussen betrokken geweest. Hierbij geldt tevens dat onzeker is of personen die naar het sociaal wijkteam zijn doorverwezen via de Wijk GGD, niet via een andere route bij het sociaal wijkteam terecht waren gekomen als de Wijk GGD er *niet* was geweest.

Al met al is het onwaarschijnlijk dat de Wijk GGD tot een significante toename van de inzet van de wijkteams heeft geleid. De belangrijkste verklaring hiervoor is volgens betrokkenen dat de problematiek van de personen met wie de Wijk GGD te maken krijgt vaak te zwaar is voor het sociaal wijkteam. Dit kan in de toekomst evt. nog veranderen.

Conclusie en reflecties

Conclusie

Betrokken organisaties zijn positief over de Wijk GGD. Er is een duidelijke rode draad die naar voren is gekomen tijdens de uitvoering van dit onderzoek: de grote tevredenheid die stakeholders uiten over de Wijk GGD. Wijk GGD'ers worden omschreven als professionals die met hun expertise en ervaring een complexe doelgroep verder kunnen helpen. Ze zijn prettig in de samenwerking en geven betrokken partijen antwoorden op verschillende inhoudelijke vragen.

Het is aannemelijk dat de Wijk GGD een bijdrage levert aan de kwaliteit van leven van personen met verward gedrag. Hoewel in verband met de scope van dit onderzoek geen nadere analyse is gedaan over de precieze impact van de Wijk GGD op de betrokkenen zelf, bieden de gevoerde gesprekken vertrouwen dat Wijk GGD'ers betrokkenen naar de juiste hulp kunnen doorverwijzen. Over de effecten op stigma en de leefbaarheid in de buurt kunnen geen conclusies worden getrokken.

Over de effecten op GGZ-instellingen bestaat veel onzekerheid. GGZ-instellingen hebben baat bij de duiding van Wijk GGD'ers; deze helpt hen om sneller iemands problematiek te begrijpen en het juiste traject aan te bieden. In hoeverre er sprake is van lichtere en beter passende zorg, en een daling van de inzet van de crisisdienst, is vooralsnog onduidelijk.

De Wijk GGD zorgt voor verlichting van de werklust bij de politie. Voor de politie is de bijdrage van de Wijk GGD helder; deze neemt een belangrijk deel van de frustratie over hoe om te gaan met een complexe doelgroep weg. Er is een prettige samenwerking in alle gemeenten tussen de politie en Wijk GGD. Daarnaast geldt dat de Wijk GGD voor de nodige tijdsbesparing voor de politie zorgt, doordat agenten een casus eerder kunnen overdragen of niet langer in alle gevallen zelf op een melding af hoeven gaan. Deze effecten gelden niet voor alle gemeenten in gelijke mate; dit hangt af van de manier waarop wordt samengewerkt, zowel vóór de Wijk GGD als sinds de invoering ervan.* Een effect van de Wijk GGD op het aantal E33-meldingen is niet geconstateerd.

Voor sociaal wijkteams zijn Wijk GGD'ers van waarde door hun inhoudelijke expertise. In Sliedrecht werkt het sociaal wijkteam nauw samen met de Wijk GGD, met goede resultaten: de Wijk GGD'ers kunnen expertise inbrengen de het sociaal wijkteam aanzetten om met lichtere begeleiding iemand verder te helpen. In andere gemeenten wordt de expertise waarvan de wijkteams gebruik kunnen maken ook gewaardeerd. Van een toegenomen instroom bij de wijkteams als gevolg van de Wijk GGD is vooralsnog geen sprake.

Conclusie

In de tabel rechts is een overzicht gegeven van de onderzochte effecten waarover in dit onderzoek een conclusie is getrokken. Het gaat bij de financiële effecten om de effecten per jaar. Een **plusje** betekent dat het effect zich voordoet, een **kruisje** betekent dat het zich niet voordoet.

Effecten waarover geen conclusie is getrokken, zoals een mogelijk effect van de Wijk GGD op het aantal E33-meldingen en effecten op de GGZ, zijn hierin dus niet opgenomen. Ook effecten die i.v.m. de scope van dit onderzoek niet nader zijn bekeken, zoals het effect op de leefbaarheid van de buurt, zijn in de tabel niet opgenomen.

		Dordrecht	Sliedrecht	Gorinchem
Betrokkene				
	Minder leed	+	+	+
Politie				
	Minder frustratie	+	+	+
	Besparing door overdracht casuïstiek	×	€6.000	×
	Besparing door niet altijd ter plaatse hoeven zijn	€7.200 – €14.400	€800 – €1.700	×
Sociale Wijkteams				
	Besparing op begeleiding	×	€5.100 – €7.700,-	×
	Meer inzet door hogere instroom	×	×	×
Totaal		€7.200 – €14.400	€11.900 – 15.400	-

Tabel 4: Overzicht vastgestelde effecten

Reflecties en verbetermogelijkheden

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de financiële en kwalitatieve effecten van de Wijk GGD en om inzichtelijk te maken waar de opbrengsten van de Wijk GGD landen. We hebben met veel verschillende betrokkenen gesproken die te maken hebben met de Wijk GGD. Daardoor is een goed beeld ontstaan van de rol van, en de beschikbare kennis over, de Wijk GGD. Op basis van de gevoerde gesprekken delen wij hieronder een aantal reflecties en verbetermogelijkheden voor de Wijk GGD in de drie betrokken gemeenten.

De doelstelling van de Wijk GGD is in de praktijk niet altijd helder. De Wijk GGD is een zeer veelzijdig instrument. Het kan gebruikt worden om de doelgroep beter in beeld te brengen, de toegang tot zorg en begeleiding te verbeteren, en nog vele andere doelen dienen. Bij dit onderzoek leek aanvankelijk de doelstelling van de betrokken gemeenten te zijn om het aantal E33-meldingen, en bijbehorende overlast en inzet, te verminderen. Gedurende het onderzoek is echter gebleken dat de doelstelling van de Wijk GGD – met name in de praktische invulling ervan – wat anders kan zijn. We zien dat de nadruk in de praktijk ligt op het bieden van goede zorg aan een complexe doelgroep die daar soms zelf de noodzaak niet van inziet.* Om de

gestelde doelen te bereiken helpt het als deze bekend en uniform zijn. Vervolgens kunnen de doelen vertaald worden naar de werkpraktijk. Als preventie van vergevorderde problematiek het doel is, moet er in de praktijk ruimte zijn om op een preventieve manier te werk te gaan. Deze ruimte is, volgens verschillende betrokkenen, op dit moment niet altijd aanwezig vanwege de werkdruk.

Sturen op effectiviteit vraagt om monitoring. Wanneer de doelstellingen helder zijn en de werkwijzen daarop zijn aangepast, is de volgende stap om te monitoren in hoeverre de gepleegde inzet de gestelde doelen ook daadwerkelijk behaalt. Als het doel van de Wijk GGD is om het aantal E33-meldingen in de gemeente te verminderen, kan bijvoorbeeld de monitoring van recidive waardevol zijn. Meer kwalitatieve monitoring is ook mogelijk, als de doelstelling bijvoorbeeld is om de kwaliteit van leven van de doelgroep te verbeteren of de ketensamenwerking te versterken. Tussentijdse evaluaties kunnen helpen om inzichtelijk te maken in hoeverre de doelen behaald worden en wat er gedaan kan worden om de resultaten te verbeteren. Zo wordt de effectiviteit van de Wijk GGD vergroot.

Reflecties en verbetermogelijkheden

Gesprekken tussen partners en met andere gemeenten kunnen helpen om de samenwerking met de Wijk GGD verbeteren. Tijdens dit onderzoek vond uitwisseling tussen betrokkenen plaats over de samenwerking met de Wijk GGD in de verschillende gemeenten, bijvoorbeeld over de samenwerking van de Wijk GGD met de politie. Betrokkenen gaven aan dat dergelijke uitwisseling erg nuttig is. Bijeenkomsten waarbij zowel Wijk GGD'ers en andere professionals uit de praktijk, als vertegenwoordigers vanuit beleid aanwezig zijn kunnen bijdragen aan een beter ingebedde Wijk GGD. Zo kan namelijk niet alleen worden bepaald welke manieren van werken wenselijk zijn (uitvoering) maar kunnen ook de nodige beleidsmatige aanpassingen worden gedaan om deze manier van werken mogelijk te maken (beleid).

Ook buiten de drie betrokken gemeenten lopen veel Wijk GGD-initiatieven. Het kan waardevol zijn om ook hen bij dergelijke bijeenkomsten te betrekken; zij hebben wellicht weer andere manieren van samenwerken die inspiratie kunnen bieden.

Bijlagen

Bijlage 1 – Gesprekslijst

Naam	Organisatie
Annelies Plevier	Gemeente Dordrecht
Corinna van Delzen	Gemeente Gorinchem
Nathalie Klomp	Gemeente Sliedrecht
Kelly Bolhuis	Wijk GGD Dordrecht & Sliedrecht
Rob Verbogt	Wijk GGD Sliedrecht
Arie-Jan van Wering	Wijk GGD Gorinchem
Arjan Naaijen	Wijk GGD Gorinchem
Amber den Toom	Wijk GGD Gorinchem
Jeroen Sommer	Politie Sliedrecht
Frans Kwakernaak	Politie Dordrecht
Johan van Wijk	Politie Gorinchem

Naam	Organisatie
Margret van Schie	Sociaal team Sliedrecht
Simon Kok	Sociaal team Gorinchem
Cora van Chastelet	Sociaal team Dordrecht
Miranda Janssens	Yulius
Sandra Corvers	Antes
Ana Valente	Antes
Carmen Caspers	VGZ
Ilona van den Boogaard	GGD Zuid-Holland Zuid
Debbie Albers	GGD Zuid-Holland Zuid

Bijlage 2 – Toelichting berekening preventie

Voor het analyseren van een mogelijk preventief effect van de Wijk GGD aanpak op incidenten rondom personen met verward gedrag is gebruik gemaakt van cijfers van het CBS. Het CBS registreert voor elke maand in elke gemeente in Nederland het aantal meldingen met het label E33 (overlast door personen met verward gedrag). Uit deze dataset is een selectie gemaakt van 49 gemeenten, waarvan 13 een Wijk GGD-programma hebben.

De gemeenten in de selectie waren Haaksbergen, Heerenveen, Waalwijk, Veenendaal, Vught, Meierijstad, Nieuwegein, Achtkarspelen, Smallingerland, Dongen, Etten-Leur, Hilvarenbeek, en Gorinchem (voorgaande gemeenten hebben tussen 2012 en 2020 Wijk GGD aanpak geïmplementeerd); en Heiloo, West Betuwe, Middelburg, Katwijk, Deurne, Nissewaard, Almelo, Nunspeet, Houten, Westerwolde, Berkelland, Wormerland, Putten, Woerden, Harderwijk, Capelle aan den IJssel, Stadskanaal, Assen, Vlaardingen, Langedijk, Goeree-Overflakkee, Heemstede, Noordwijk, Zandvoort, Goirle, Terneuzen, Barendrecht, Velsen, Tytsjerksteradiel, Gouda, Roosendaal, Dalfsen, Gooise Meren, Hulst, Zevenaar en Nederweert.

Een extra variabele is toegevoegd, die aan elke observatie één van drie mogelijke waarden toekent. Wanneer er geen Wijk GGD-programma aanwezig is een 0 toegekend, wanneer er recent (minder dan één jaar geleden) een Wijk GGD programma is opgestart is een 1 toegekend, en

wanneer er langer dan één jaar een Wijk GGD programma loopt een 2. Zo wordt rekening gehouden met een opstartperiode, waarin een programma wellicht nog geen of weinig effect heeft. De dataset bestond in totaal uit 5184 observaties, waarvan m.b.t. de zojuist beschreven variabele 4768 met code 0, 154 met code 1 en 262 met de code 2.

Deze tweedimensionale (verschillende periodes, verschillende gemeenten) paneldataset is vervolgens geanalyseerd met behulp van een econometrisch-statistische methode: *two-way fixed regression*. Deze methode beteugelt mogelijke storing door factoren die in de analyse niet expliciet worden meegenomen. In deze regressie is het aantal meldingen per 100.000 inwoners uitgezet tegen de variabele *wijkggd*, zoals zojuist beschreven.

De resultaten van de analyse zijn weergegeven in de tabel hieronder. Geen van de p-waarden is lager dan 0,05, en dus zijn er geen statistisch significante verschillen op basis van de variabele *wijkggd*.

	Coëfficiënt	Standaard afwijking	t-waarde	p-waarde
wijkggd = 1	-0,56	1,29	-0,43	0,66
wijkggd = 2	0,83	1,13	0,74	0,46

Bijlage 3 – Investeringsen Wijk GGD

In de tabel hieronder staat de investering in de Wijk GGD van de verschillende gemeenten weergegeven, op basis van 2020.

	Dordrecht			Sliedrecht			Gorinchem		
	<i>Wekelijkse inzet (uur/week)</i>	<i>Totaal aantal weken inzet</i>	<i>Totale kosten</i>	<i>Wekelijkse inzet (uur/week)</i>	<i>Totaal aantal weken inzet</i>	<i>Kosten</i>	<i>Wekelijkse inzet (uur/week)</i>	<i>Totaal aantal weken inzet</i>	<i>Kosten</i>
Yulius	24	44	€96.000	24	44	€102.000	18	48	€85.000
Antes	12	26	€26.000				18	48	€79.000
Totaal	49	44	€122.000	36	44	€102.000	36	48	€164.000

Tabel 1: Investeringsen in de Wijk GGD

Meer weten?

☎ (030) 2363030

🌐 Andersson Elffers Felix

🌐 www.aef.nl

✉ Mail@aef.nl

21-9-2021